

KONTROLA DOSTĘPNOŚCI W PROJEKTACH EFS+

(Materiał informacyjny)

Spis treści

Wprowadzenie	2
I. Regulacje prawne	2
II. Przygotowanie do kontroli	4
III. Przeprowadzenie kontroli	5
III.1 Projekty szkoleniowe	5
III.1.1 Rekrutacja uczestników	6
III.1.2 Udzielanie wsparcia.....	7
III.1.3 Wizyta monitoringowa w projekcie szkoleniowym	9
III.2 Projekty obejmujące wytworzenie nowych produktów	9
III.2.1 Produkty cyfrowe.....	10
III.2.2 Produkty architektoniczne	11
III.3 Projekty informacyjno-promocyjne	15
IV. Kontrola projektów grantowych.....	16
V. Konsekwencje niespełnienia wymogów dostępności.....	17
Załącznik 1 Przykładowe elementy dostępności w projektach	18
Załącznik 2 Przykładowe pytania w ankiecie do wizyty monitoringowej	19
Załącznik 3a Lista projektów niekonkurencyjnych FERS realizowanych w ramach Programu Dostępność Plus	20
Załącznik 3b Lista konkursów FERS realizowanych w ramach Programu Dostępność Plus	21

Wprowadzenie

Realizacja projektów z zachowaniem reguł dostępności jest bardzo istotnym nośnikiem wiedzy i praktycznych zastosowań w tym zakresie. Dostępność oznacza możliwość korzystania ze wsparcia lub produktu projektu na równych zasadach przez każdą osobę, bez względu na jej ograniczenia fizyczne czy związane z percepcją. Aby ułatwić Państwu zadania dotyczące kontroli wdrażania standardów dostępności opracowano niniejszy materiał. Zawiera on praktyczne wskazówki, na co zwrócić uwagę i jak możliwie rzetelnie przeprowadzić weryfikację spełniania wymagań ww. standardów w ramach kontroli.

I. Regulacje prawne

- Zgodnie z kryteriami wyboru projektów beneficjent zostaje zobowiązany do zapewnienia stosowania **Standardów dostępności dla polityki spójności**, ujętych w Wytycznych w zakresie realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027 (dalej nazywane także wytycznymi równościowymi).
- Standardy dostępności mają charakter horyzontalny i dotyczą wszystkich projektów.
- Beneficjent uwzględnia działania, jakie przyczynią się do zapewnienia dostępności projektu dla osób z niepełnosprawnościami we wniosku o dofinansowanie. **Brak określenia działań równościowych we wniosku nie zwalnia beneficjenta ze stosowania standardów** – patrz wzór umowy o dofinansowanie.

Uwaga:

W przypadku podmiotów zobligowanych do stosowania zapisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (m.in. zgodnie z wytycznymi WCAG 2.1) oraz ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – weryfikacja może dotyczyć zgodności z ww. ustawami (w zakresie, w jakim ich wykonanie jest powiązane z realizacją projektu) oraz – w zakresie przedmiotowo nie objętym ww. ustawami – ze standardami dla polityki spójności.

- Wszystkie **nowe produkty projektów** (zasoby cyfrowe, środki transportu, i infrastruktura) finansowane ze środków polityki spójności powinny być zgodne z **konceptcją uniwersalnego projektowania** z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że służą wszystkim użytkownikom i likwidują lub niwelują różne bariery, również takie, które napotykają osoby bez niepełnosprawności, znajdujące się w trudniejszej sytuacji ze względu na inne przesłanki (np. cudzoziemcy, osoby starsze, kobiety w ciąży itp.).
- Uwzględnienie koncepcji uniwersalnego projektowania oznacza co najmniej zastosowanie standardu lub standardów (w zależności od zakresu projektu) dostępności dla polityki spójności:
 - ✓ Szkoleniowego;
 - ✓ Informacyjno-promocyjnego;
 - ✓ Cyfrowego;
 - ✓ Architektonicznego;
 - ✓ Transportowego.
- W poszczególnych projektach mogą obowiązywać **dedykowane standardy/modele w zakresie dostępności** w różnych obszarach życia społecznego (np. model dostępnej szkoły, uczelni, model dostępnego szpitala/dostępnej placówki POZ). Modele tych nie znajdziemy w zestawie standardów horyzontalnych. Mogą one występować jako produkt projektu lub wyznaczać sposób realizacji projektu (np. [Regulamin konkursu Dostępność podmiotów szkolnictwa wyższego realizowanego przez NCBR¹](#)). Modele wypracowane w dotychczas zrealizowanych projektach dostępne są na Portalu Funduszy Europejskich w zakładce [Standardy, modele i rekomendacje²](#).
- Beneficjent ma również możliwość sfinansowania innych działań dostosowawczych uruchamianych wraz z pojawieniem się w projekcie uczestnika lub personelu z niepełnosprawnością (np. zaangażowanie tłumacza języka migowego) zgodnie z **mechanizmem racjonalnych usprawnień (MRU)**.
- Do zasad finansowania wydatków w zakresie dostępności mają zastosowanie wytyczne równościowe oraz ogólne zasady kwalifikowania wydatków.
- Praktyczne informacje na temat dostępności zamieszczono w:
 - ✓ Portalu Fundusze Europejskie w zakładce: [Program Dostępność Plus³](#);
 - ✓ Poradniku: [Katalog przykładów zastosowania standardów dostępności⁴](#).

¹ <https://www.gov.pl/web/ncbr/dostepnosc-podmiotow-szkolnictwa-wyzszego>

² <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc/program/poradniki/standardy/#/domyslna=1>

³ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc-plus/>

⁴ https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/107905/Dobre_praktyki_final.pdf

II. Przygotowanie do kontroli

- **Zakres kontroli** dostępności w konkretnym projekcie ustala się na podstawie:
 - dokumentacji konkursowej,
 - wniosku o dofinansowanie i załączników do wniosku (np. modelu),
 - wniosków o płatność,
 - innych równoważnych dokumentów, np. regulaminu projektu.
- **Kontrola dostępności jest prowadzona w siedzibie beneficjenta lub w miejscu realizacji usługi (wizyta monitoringowa).**

W zależności od zakresu projektu wizyta lub wizyty monitoringowe w projekcie powinny obejmować zarówno ocenę sposobu realizacji wsparcia dla uczestników (np. podniesienie kompetencji pracowników) jak i ocenę nowych produktów (np. dostosowanie budynku, czy strony internetowej).

Uwaga:

Wizyty powinny być realizowane również w tych projektach, w których nie występuje wsparcie dla uczestników, ale są wypracowywane nowe produkty w obszarze dostępności.

- Zespół kontrolujący określa przed kontrolą istotne elementy kontroli dostępności, które mają zastosowanie do danego projektu. W tym celu niezbędne jest ustalenie:
 - ✓ jakie standardy horyzontalne mają zastosowanie do projektu, np. szkoleniowy (o ile realizowane są szkolenia, doradztwo), cyfrowy (o ile projekt zakłada stworzenie strony internetowej), informacyjno-promocyjny (w przypadku realizacji kampanii informacyjnej).
 - ✓ czy do projektu mają zastosowanie inne przepisy lub inne standardy dostępności (np. Model dostępnej szkoły, uczelni, placówki służby zdrowia, itp.).
- Lista sprawdzająca do kontroli na miejscu **może zostać rozszerzona przez kontrolerów o pytania pomocnicze** w zakresie zgodności projektu z zasadami dostępności.

Można skorzystać z list sprawdzających opracowanych na potrzeby mechanizmu certyfikacji dostępności, o którym mowa w art. 15 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Listy sprawdzające do weryfikacji dostępności cyfrowej, architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej są dostępne na Portalu Funduszy Europejskich w zakładce: [Rozporządzenie I Listy Sprawdzające](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc/ustawa/certyfikacja-dostepnosci/rozporzadzenie-i-listy-sprawdzajace/)⁵.
- **Szkolenia kontrolerów** – pracownicy IP powinni być odpowiednio przygotowani do prowadzenia kontroli poprzez uczestnictwo w szkoleniach z dostępności. Powinny one

⁵ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc/ustawa/certyfikacja-dostepnosci/rozporzadzenie-i-listy-sprawdzajace/>

poszerzać wiedzę kontrolerów co najmniej w takim zakresie, jaki jest niezbędny do oceny nadzorowanych projektów.

- **Narzędzia** – warto pamiętać, że do weryfikacji dostępności mogą być stosowane różne przyrządy pomiarowe (np. miara natężenia światła) i jeśli kontroler widzi taką potrzebę to może skorzystać z takiego narzędzia. Kontrolerzy mają również możliwość testowania dostępności cyfrowej, m.in. za pomocą bezpłatnych, ogólnodostępnych narzędzi internetowych, wymienionych w dalszej części tego dokumentu.
- **Opinie zewnętrzne** – w razie wystąpienia takiej potrzeby IP/Zespół kontrolujący może skorzystać z opinii zewnętrznej, np. osoby prowadzącej profesjonalne audyty dostępności.

III. Przeprowadzenie kontroli

- W projektach szkoleniowych sprawdzeniu podlega, czy warunki realizacji usług dla uczestników indywidualnych, określone w zapytaniach ofertowych oraz umowach z wykonawcami, uwzględniają zasadę realizacji wsparcia w miejscu dostępnym oraz szczególne potrzeby uczestników.
- Kontrolujący sprawdza, czy beneficjent prawidłowo uwzględnił wymogi standardu/modelu dostępności dla nowego produktu w dokumentacji projektowej oraz w dokumentacji zamówienia (jeśli produkt jest tworzony w ramach zamówienia).
- W sytuacji, gdy beneficjent zaplanował w ramach projektu przeprowadzenie niezależnego, zewnętrznego audytu dostępności Zespół kontrolujący powinien wziąć pod uwagę jego wyniki. Raporty z audytów zawierają kompleksowe informacje nt. poziomu dostępności jednostki/produktu, włącznie z dokumentacją fotograficzną oraz wynikami pomiarów. Kluczową częścią tego dokumentu jest również opis zaleceń dotyczących poszczególnych kryteriów dostępności.
- W odniesieniu do beneficjentów zobowiązanych do stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych, w ramach przeprowadzanej analizy potrzeb zamawiającego (zgodnie z art. 83 ustawy Pzp), kontrolujący sprawdza, czy w zamówieniu zostały zastosowane zapisy dotyczące aspektów społecznych (w tym dotyczące udziału w zamówieniu osób z niepełnosprawnościami) oraz w oparciu o art. 100 Pzp uwzględniono wymagania w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych oraz projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników, chyba że nie jest to uzasadnione charakterem przedmiotu zamówienia.

III.1 Projekty szkoleniowe

- W ramach projektów szkoleniowych kontrolerzy weryfikują zastosowanie standardu szkoleniowego. Dotyczy to zarówno wsparcia realizowanego w formie grupowej, jak i indywidualnej (np. doradztwa).
- Na wstępie zalecane jest przeprowadzenie **wywiadu z osobami zaangażowanymi w realizację projektu z ramienia beneficjenta** w celu określenia poziomu świadomości w zakresie obowiązków związanych z zapewnieniem dostępności.

III.1.1 Rekrutacja uczestników

- Kontrolerzy oceniają **dostępność rekrutacji do projektu**. Oznacza to sprawdzenie, czy:
 - ✓ rekrutacja była prowadzona za pomocą co najmniej dwóch różnych kanałów komunikacji, umożliwiających dotarcie do jak największej liczby osób, np. telefon, e-mail, spotkanie osobiste;
 - ✓ informacja o projekcie, w którym realizowane jest wsparcie i dostępności biura projektu została umieszczona na dostępnej stronie internetowej;
 - ✓ dokumenty rekrutacyjne były udostępniane co najmniej w formie elektronicznej;
 - ✓ formularze wykorzystywane w procesie rekrutacji zawierają co najmniej jedno pytanie o szczególne potrzeby uczestnika/czki projektu.
- Weryfikacji podlega w szczególności sposób publikacji ogłoszenia o naborze oraz formularzy zgłoszeniowych. Dokumenty te powinny być upublicznione w dostępnej formie tekstowej:
 - ✓ publikacja ogłoszenia w widocznym miejscu na dostępnej stronie internetowej;
 - ✓ regulamin rekrutacji – zamieszczony na ww. stronie w formie PDF z dostępną warstwą tekstową oraz informacją o strukturze dokumentu, co umożliwi zastosowanie technologii asystujących.
 - ✓ formularz rekrutacyjny – w przypadku formularzy wysyłanych bezpośrednio ze strony internetowej projektu należy sprawdzić, czy formularz można wypełnić w całości i przesłać wyłącznie przy użyciu samej klawiatury, bez konieczności przeprowadzania skomplikowanych operacji związanych z autoryzacją formularza (stanowiących barierę dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności). Etykiety formularzy powinny być powiązane z konkretnym polem do wypełnienia oraz zawierać zrozumiałą instrukcję sposobu wypełnienia tego pola (np. format daty urodzenia).

Regulamin rekrutacji:

Zakres weryfikacji:

- ❖ Czytelne i łatwe do zrozumienia treści
- ❖ Czytelna czcionka
- ❖ Odpowiedni kontrast między tłem a tekstem (np. czarno-biały)
- ❖ Stosowanie nagłówków przy nazwach rozdziałów w celu ułatwienia nawigacji
- ❖ Stosowanie akapitów w celu podziału tekstu na logiczne części
- ❖ Pogrubienia tekstu w celu uwypuklenia ważnych treści (unikanie podkreśleń tekstu oraz stosowania kursywy)
- ❖ Tekst alternatywny dla grafik/logotypów.

Uwaga:

Niedopuszczalne jest zamieszczanie dokumentów rekrutacyjnych w formie nietekstowej (skan, zdjęcie).

- W celu sprawdzenia dokumentów w formacie pdf istnieje możliwość skorzystania z bezpłatnych narzędzi, takich jak m.in.: [Checkers](https://checkers.eiii.eu/en/pdfcheck/)⁶. Zrozumiałość próbek tekstu można przetestować w bezpłatnym narzędziu [Logios](https://dozabawy.logios.dev/)⁷ lub [Jasnopis](https://www.jasnopis.pl/)⁸.
- Zespół kontrolujący weryfikuje listę osób zgłoszonych do udziału w projekcie oraz pozyskuje informację, czy na etapie rekrutacji zgłaszano szczególne potrzeby oraz z jakiego powodu odrzucono aplikację.

Należy odnotować sytuacje, w których odmówiono dostępu do uczestnictwa w projekcie osobie z niepełnosprawnościami ze względu na bariery na przykład: architektoniczne, komunikacyjne czy cyfrowe.

III.1.2 Udzielanie wsparcia

- Zespół kontrolujący sprawdza, czy wsparcie było realizowane zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania, a tam gdzie nie było to możliwe zastosowano niezbędne dostosowania z mechanizmu racjonalnych usprawnień (MRU).

Sprawdzeniu podlega również zgodność zakupów dokonanych w ramach MRU zgodnie z obowiązującym limitem/osobą oraz zasadami finansowania wydatków, określonymi w wytycznych.

- Należy ustalić, czy beneficjent uwzględnił w procesie organizacji wsparcia szczególne potrzeby uczestników, o których uczestnicy informowali go na wcześniejszym etapie, m.in. w formularzach zgłoszeniowych.
- Podstawowe elementy weryfikacji sposobu realizacji wsparcia będą dotyczyły:
 - ✓ **miejsca szkolenia,**
 - ✓ **materiałów szkoleniowych,**
 - ✓ **innych aspektów organizacyjnych wymagających spełnienia szczególnych potrzeb.**
- W pierwszej kolejności beneficjent ma obowiązek zapewnić, że wsparcie świadczone dla uczestników odbywa się miejscu dostosowanym architektonicznie, w tym obowiązkowo czy znajdują się w nim: dostępne wejście do budynku/sali szkoleniowej, przystosowana toaleta, korytarze wolne od barier.
- W projektach realizujących wyłącznie komponent szkoleniowy kontrola będzie obejmować tylko te elementy, które są niezbędne do realizacji wsparcia w sposób dostępny dla zrekrutowanych uczestników.

Przykład:

W przypadku uczestnictwa w szkoleniu osoby niesłyszącej lub słabosłyszącej, jeśli sala nie jest wyposażona w pętlę indukcyjną na stałe, możliwe jest wyposażenie jej w pętlę indukcyjną wyłącznie na czas wydarzenia.

⁶ <https://checkers.eiii.eu/en/pdfcheck/>

⁷ <https://dozabawy.logios.dev/>

⁸ <https://www.jasnopis.pl/>

- Weryfikacja materiałów szkoleniowych, takich jak prezentacje, skrypty, powinna dawać odpowiedź na pytanie, czy materiał został utworzony i udostępniony zgodnie ze standardem cyfrowym.

Prezentacje multimedialne:

Zakres weryfikacji:

- ❖ Odpowiednia kolejność slajdów,
- ❖ Unikalne nazwy poszczególnych slajdów
- ❖ Ograniczona ilość tekstu na slajdzie
- ❖ Duża czcionka
- ❖ Wysoka rozdzielczość grafiki
- ❖ Wystarczający kontrast dla tekstów, grafiki i tła.

Materiały szkoleniowe:

Zakres weryfikacji:

- ❖ Obowiązkowo przekazane do uczestników w wersji elektronicznej
- ❖ Czytelne i łatwe do zrozumienia treści
- ❖ Pogrubienia tekstu w celu uwypuklenia ważnych treści, stosowanie akapitów w celu podziału tekstu na logiczne części.
- ❖ Opisy alternatywne dla wszystkiego co nie jest tekstem
- ❖ Wersje drukowane powinny mieć odpowiednio dużą, czytelną czcionkę, odpowiedni kontrast między tłem a tekstem (np. czarno-biały)

- Ostatecznie należy ustalić, czy szkolenie zostało zrealizowane z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności zrekrutowanych uczestników.
- Poniżej przedstawiono przykłady działań w zależności od rodzaju niepełnosprawności:

Przykłady dostosowania wsparcia

Zakres weryfikacji w zależności od rodzaju niepełnosprawności:

- ❖ **słuchu:** tłumaczenie na język migowy, zakup szybkiego Internetu (symetryczne łącze) umożliwiającego wykorzystanie tłumaczenia na język migowy on-line
- ❖ **wzroku:** stworzenie wersji materiałów projektowych drukowanych w alfabecie Braille'a lub powiększonej czcionce, bezszeryfowej, wsparcie tłumacza-przewodnika umożliwiającego bezpieczne przemieszczanie się i efektywną komunikację z otoczeniem
- ❖ **intelektualnej lub osoby z zaburzeniami psychicznymi:** krótsze sesje szkoleniowe, częstsze i dłuższe przerwy, nagranie szkolenia na video umożliwiające powtórzenie i przeanalizowanie treści przez uczestnika po zakończeniu szkolenia
- ❖ **ruchowej:** wsparcie osoby w dotarciu na miejsce realizacji projektu oraz w korzystaniu z usług oferowanych w projekcie realizowane przez osobę znającą specyfikę osób z trudnościami w poruszaniu się, przemieszczaniu

Uwaga:

W szkoleniach komputerowych weryfikacji będzie podlegać również dostosowanie sprzętu do potrzeb osoby z daną niepełnosprawnością, np.: odpowiednia wielkość ekranu oraz alternatywna klawiatura dla osób z dysfunkcją wzroku, mysz typu trackball dla osób z dysfunkcją rąk i/lub dłoni (np. osoby starsze).

III.1.3 Wizyta monitoringowa w projekcie szkoleniowym

- Wizytę monitoringową należy rozpocząć od oceny miejsca, w którym realizowane jest wsparcie, pod kątem jego dostępności dla uczestników. Przykładowo: jeśli do wejścia do budynku lub do sali szkoleniowej prowadzą schody sprawdzeniu podlega możliwość dojazdu do miejsca docelowego np. za pomocą windy, dostępnego podjazdu lub sprawnej platformy przyschodowej.
- W przypadku form wsparcia świadczonych **on-line**, w którym udział biorą osoby z niepełnosprawnością słuchu lub wzroku kontroler powinien ustalić, czy beneficjent zapewnił **usługę tłumaczenia** mowy na tekst lub język migowy oraz tekstu na mowę **w czasie rzeczywistym**.
- W toku wizyty należy przeprowadzić ankietę i/lub wywiad z uczestnikami wsparcia w celu pozyskania informacji zwrotnej.
- Należy pamiętać, aby **ankiety spełniały zasady dostępności** (dostępna forma cyfrowa), zawierały proste i zrozumiałe pytania (otwarte/zamknięte).
- Uczestnicy powinni mieć możliwość wypełnienia i odesłania ankiety w formie elektronicznej. W [załączniku nr 2](#) zamieszczono przykładowe pytania ankietowe.
- Dzięki obserwacji przebiegu wsparcia kontrolujący mają możliwość dokonania własnego osądu odnośnie uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami, m.in. w zakresie stosowania odpowiednich form przekazu, jasnych i łatwych do zrozumienia treści, odpowiednio częstych przerw w szkoleniu.
- Kontrolerzy powinni każdorazowo ustalić, czy osoby z niepełnosprawnością i/lub osoby towarzyszące otrzymały informacje na temat potencjalnych sytuacji awaryjnych na danym wydarzeniu, na przykład poprzez wskazanie wyjścia ewakuacyjnego, a w przypadku osób z trudnościami poznawczymi, komunikacyjnymi – czy Beneficjent zadbał o dostępność przekazu.

III.2 Projekty obejmujące wytworzenie nowych produktów

- Projekty mające na celu stworzenie określonego produktu (zasobów cyfrowych, infrastruktury) powinny być realizowane zgodnie z koncepcją uniwersalnego projektowania. Dotyczy to nie tylko projektów niekonkurencyjnych i konkursów realizowanych w ramach Programu Dostępność Plus (stanowiących [załącznik nr 3a i 3b](#) do tego dokumentu), ale również pozostałych projektów, których celem jest wypracowanie nowego produktu.

- Czynności kontrolne na miejscu obejmują sprawdzenie dokumentacji dotyczącej produktu, takiej jak: opis przedmiotu zamówienia, oferta, umowa, protokoły odbioru, dokumentacja budynku/systemu oraz fizyczne sprawdzenie funkcjonalności tego produktu.
- W celu możliwości efektywnego przeprowadzenia kontroli dostępność projektu **może być weryfikowana na próbie wymagań** wybranych przez kontrolera. **Oznacza to, że w toku kontroli projektu nie jest wymagane sprawdzenie wszystkich elementów dostępności produktu/usługi, ale tych kluczowych dla realizacji celu projektu.**

III.2.1 Produkty cyfrowe

- Produkty cyfrowe mogą zostać zweryfikowane w siedzibie beneficjenta (np. opracowanie systemu informatycznego) lub w formie zdalnej (np. strona internetowa projektu) poprzez sprawdzenie zgodności poszczególnych funkcji ze standardem cyfrowym (zgodnym ze standardem WCAG 2.1 na poziomie AA).

Strona internetowa tworzona w ramach projektu

Zakres weryfikacji:

- ❖ Brak błyskających/migoczących elementów na stronie
- ❖ Brak automatycznego włączania dźwięku
- ❖ Brak ruchomych elementów, których nie można zatrzymać/wyłączyć

Obsługa strony klawiaturą

- ❖ Cały serwis i wszystkie jego funkcje mogą być skutecznie obsługiwane wyłącznie klawiaturą np.: TAB (idź do przodu), Shift+TAB (idź do tyłu), Enter (wybierz), Esc (wyjdź/zamknij)
- ❖ Zapewniono widoczność wskaźnika fokusu, czyli wyróżnienia tego miejsca na stronie, które odbiera aktualnie sygnały z klawiatury

Orientacja i obsługa strony

- ❖ Każda strona ma niepowtarzalny tytuł, który opisuje jej zawartość
- ❖ Na stronie jest wyszukiwarka umożliwiająca szybkie dotarcie do wybranych informacji lub mapa strony (wyszukiwarka działa i wyświetla właściwe wyniki)
- ❖ Menu strony ma spójny wygląd i działa w ten sam sposób na wszystkich stronach
- ❖ Rozmiar tekstu może zostać powiększony do 200% bez utraty jakości (np. za pomocą skrótu CTRL- i CTRL+)
- ❖ Przeglądanie strony nie wymaga przewijania w poziomie

Treści tekstowe:

- ❖ Jasny i zrozumiały tekst (m.in. krótkie, proste zdania, podział na logiczne części, akapity)
- ❖ Linki mają unikatowe nazwy i zrozumiałą treść
- ❖ Instrukcje i ważne informacje nie opierają się wyłącznie na kolorze

Dostępność obrazów

- ❖ Grafiki i zdjęcia mają opisy alternatywne
- ❖ Teksty alternatywne przekazują to samo znaczenie, funkcję lub kontekst, co opisywane obrazy

Dostępność multimedialnych

- ❖ Filmy i animacje ze ścieżką dźwiękową zawierają napisy dla osób niesłyszących, które oprócz mowy przekazują informacje o innych dźwiękach ważnych dla zrozumienia treści (np. odgłos w tle, charakterystyczna muzyka).
- ❖ Filmy (wyłącznie zmieniający się obraz) zawierają audiodeskrypcję
- ❖ Nagrania audio mają transkrypcję tekstową
- ❖ Obraz, dźwięk i napisy są ze sobą zsynchronizowane
- ❖ Napisy są prawidłowo wyświetlane (na dole ekranu, widoczna czcionka, czas wyświetlania dopasowany do długości tekstu)
- ❖ Napisy oraz audiodeskrypcja mogą być włączone i wyłączone przez użytkownika w dowolnym momencie

Inne

- ❖ Czy na stronie została zamieszczona deklaracja dostępności (dot. wyłącznie podmiotów publicznych)

- Wiele prostych wskazówek na temat sposobów testowania stron internetowych zamieszczono tutaj: [Jak znaleźć błędy dostępności cyfrowej](#)⁹.
- Dodatkowo kontrolerzy mogą dodatkowo korzystać z bezpłatnych narzędzi do weryfikacji stron internetowych, które dostępne są tutaj: [Jak automatycznie testować dostępność cyfrową stron internetowych](#)¹⁰. Należy jednak traktować te narzędzia wyłącznie pomocniczo, a same w sobie nie mogą stanowić podstawy do ustalenia wyników kontroli.

III.2.2 Produkty architektoniczne

- W przypadku produktów finansowanych w ramach EFS+ ze środków cross-financingu, takich jak zakup lub dostosowanie pomieszczeń, budynków, infrastruktury wokół budynku (miejsc parkingowych, ścieżek komunikacyjnych) weryfikacja standardu architektonicznego powinna zostać dokonana w miejscu wdrażania operacji.
- Spełnienie standardu architektonicznego obejmuje sprawdzenie poszczególnych elementów budynku **w zależności od zakresu prac wykonanych w projekcie**, np.:
 - ✓ miejsc parkingowych,
 - ✓ wejść do budynku, w tym podjazdów, drzwi wejściowych, domofonów,
 - ✓ elementów wyposażenia ułatwiających orientację w budynku oraz przekaz informacji,
 - ✓ planów tyflograficznych,
 - ✓ oznaczeń nawierzchni (fakturowych, kolorystycznych),
 - ✓ pętli indukcyjnych,
 - ✓ komunikacji poziomej (szerokość ciągów komunikacyjnych),

⁹ <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/jak-znalezc-podstawowe-bledy-dostepnosci-cyfrowej-strony-internetowej>

¹⁰ <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/jak-automatycznie-testowac-dostepnosc-cyfrowa-stron-internetowych>

- ✓ miejsc odpoczynku,
- ✓ komunikacji pionowej (schody, pochylnie, dźwigi osobowe),
- ✓ pomieszczeń higieniczno-sanitarnych.
- Warto, aby dokonując oceny, kontrolujący postawili się na miejscu **osoby z niepełnosprawnością**, np. osoby na wózku inwalidzkim i spróbowali przetestować kontrolowane miejsce, w zakresie możliwości swobodnego podjechania do wejścia budynku lub pomieszczenia, otworzenia drzwi, dostania się do określonego miejsca w budynku czy skorzystania z dostępnej toalety.
- Poniżej przedstawiono przykładowy zakres weryfikacji poszczególnych elementów budynku użyteczności publicznej.

Wejście do budynku

Zakres weryfikacji – wybrane zagadnienia

- ❖ nawierzchnia prowadząca do budynku (płaska, równa, pozbawiona schodów)
- ❖ brak pochylni lub łagodnie nachylone pochylnie
- ❖ przestrzeń wokół budynku zapewnia swobodne poruszanie się (150x150 cm)
- ❖ pas ostrzegawczy 50 cm przed oraz za drzwiami
- ❖ wejście osłonięte daszkiem lub podcieniem ochronnym
- ❖ drzwi wejściowe (szerokość drzwi min. 120 cm, wysokość progu maks. 2 cm, górna krawędź klamki maks. 120 cm od podłogi, drzwi szklane są oznaczone kontrastowym elementem)
- ❖ wiatrołap (150x150 cm wolnej przestrzeni po otwarciu drzwi)
- ❖ domofon (widoczny, po stronie klamki od drzwi, wysokość 80-120 cm od podłoża, przyciski odpowiednio dużej wielkości, wizualny i świetlny sygnał wyboru przycisków i otwierania drzwi)
- ❖ Wewnątrz obiektu umieszczono plany tyflograficzne (przy wejściu do budynku) oraz zainstalowano pętle indukcyjne

Korytarze poziome

Zakres weryfikacji – wybrane zagadnienia

- ❖ szerokość (min. 120 -180 cm¹¹)
- ❖ wolne od przeszkód
- ❖ nawierzchnie korytarzy zapewniają możliwość swobodnego poruszania się tzn. są twarde, równe i mają powierzchnię antypoślizgową
- ❖ kontrastowe oznaczenia nawierzchni (m.in. ściany i podłogi są ze sobą skontrastowane)
- ❖ fakturowe oznaczenia nawierzchni – kombinacja faktur nawierzchni, zwiększające orientację w przestrzeni u osób niewidomych
- ❖ miejsce do odpoczynku - wyposażone w siedzisko (ławkę) z podłokietnikami ułatwiającymi siadanie i wstawanie oraz miejsce do zaparkowania wózka
- ❖ oświetlenie liniowe

¹¹ W zależności od natężenia ruchu osób.

Dostosowana toaleta

Zakres weryfikacji – wybrane zagadnienia

- ❖ drzwi wejściowe (otwierane na zewnątrz, szerokość min. 90 cm w świetle)
- ❖ przestrzeń manewrowa obok muszli (szer. 90)
- ❖ miska ustępowa (wysokość górnej krawędzi deski od podłogi 42-48 cm, odległość osi miski od ściany min. 45 cm, zainstalowano poręcz, spłuczka automatyczna/ręczna)
- ❖ umywalka (wysokość 75-85 cm, dolna krawędź nie niżej niż 60-70 cm od posadzki)
- ❖ przestrzeń manewrowa przed umywalką (90x150 cm)
- ❖ bateria uruchamiana automatycznie lub z wydłużoną dźwignią
- ❖ lustro na wysokości maks. 100 cm (umożliwia przejrzanie się osobie na wózku i osobie stojącej)
- ❖ pozostałe wyposażenie: uchwyt na papier, dozownik mydła, suszarka do rąk – czy na odpowiedniej wysokości dla osoby poruszającej się na wózku

Sala w budynku (na przykładzie sali gimnastycznej w szkole¹²)

Zakres weryfikacji – wybrane zagadnienia

- ❖ sala dostosowana do osób z ograniczeniami fizycznymi
- ❖ dojście do sali ma szerokość nie mniejszą niż 180 cm (zalecane 200 cm)
- ❖ bezprogowe wejście
- ❖ odpowiednio szerokie drzwi wejściowe (min. 90 cm),
- ❖ posadzki matowe, antypoślizgowe
- ❖ ograniczona liczba intensywnych barw w pomieszczeniach i na korytarzach, stosowanie kontrastów pomiędzy ścianą a posadzką
- ❖ pomieszczenie oświetlone równomiernie światłem naturalnym i sztucznym
- ❖ w oknach znajdują się rozwiązania ograniczające dostęp promieni światła do pomieszczenia w celu ograniczenia oślepienia światłem dziennym, a także przegrzania w upalne dni (np. rolety)
- ❖ istnieje możliwość dostosowania oświetlenia do warunków otoczenia i potrzeb uczniów, np. poprzez włączanie lub wyłączanie części źródeł światła
- ❖ zastosowano rozwiązania poprawiające komfort akustyczny pomieszczenia
- ❖ w obrębie strefy sportowej znajduje się dostępny dla OzN węzeł szatniowo- sanitarny, wyposażony w prysznic, miskę sedesową i miejsce do przebierania
- ❖ schody na trybunach i wszelkie zmiany poziomów sygnalizowane są fakturą i mają oznaczenia w kontrastowym kolorze (np. krawędzie stopni). Na schodach trybun zamontowano poręcze lub podpórki
- ❖ sala gimnastyczna przeznaczona na wydarzenia ogólnoszkolne została wyposażona w systemy napisów dla osób głuchych i/lub prezentacji symultanicznego tłumaczenia PJM
- ❖ na trybunach/widowni znajdują się min. 3 miejsca dostosowane dla osób poruszających się na wózku na każde 100 miejsc siedzących

¹² Model dostępnej Szkoły: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-bez-barier/dostepnosc/program/poradniki/standardy/model-dostepnej-szkoly/>

III.3 Projekty informacyjno-promocyjne

- Standard informacyjno-promocyjny zawiera **wiele elementów wspólnych** ze standardem cyfrowym, szkoleniowym i architektonicznym, m.in. w zakresie:
 - ✓ Zapewnienia kilku kanałów informowania o wydarzeniach projektowych;
 - ✓ Pisanie tekstów prostym językiem;
 - ✓ Zapewnienia materiałów w dostępnej formie elektronicznej;
 - ✓ Dopytania o szczególne potrzeby przed organizacją wsparcia (nie dotyczy wydarzeń otwartych);
 - ✓ Zapewnienia realizacji wydarzenia w miejscu dostępnym architektonicznie.
- W zależności od przewidzianej w projekcie formy/zakresu działań promocyjnych, kontrolujący mogą zweryfikować:
 - ✓ Wydarzenia informacyjno-promocyjne;
 - ✓ Kampanie medialne;
 - ✓ Materiały promocyjne w formie pisanej i elektronicznej.
- W zakresie stosowanych form przekazu sprawdzeniu podlega, czy:
 - ✓ w działaniach informacyjno-promocyjnych **nie wykorzystuje się przekazu dyskryminującego**, ośmieszającego bądź utrwalającego stereotypy ze względu na niepełnosprawność czy inne przesłanki wskazane w artykule 21 Karty Praw Podstawowych oraz
 - ✓ beneficjent **dostosował tematykę przekazu i sposoby komunikacji** w zależności od oczekiwanych potrzeb odbiorców.
- Kontrolujący sprawdza, czy wszelkie **materiały służące informowaniu o wydarzeniach** (na przykład zaproszenia, plakaty, ulotki, ogłoszenia prasowe, strona internetowa z rejestracją) są dostępne w wersji elektronicznej oraz czy na stronie informującej o wydarzeniu (dostępnej cyfrowo) zawarta jest wyczerpująca informacja, **w jaki sposób wydarzenie będzie dostępne dla osób z niepełnosprawnością**, w tym:
 - Wskazano dane kontaktowe do organizatora (co najmniej 2 kanały kontaktu, na przykład z wykorzystaniem telefonu; e-maila; można też wykorzystać media społecznościowe),
 - mapa oraz sposób dojazdu na miejsce wydarzenia publicznymi środkami transportu i z różnych kierunków samochodem,
 - dostępność parkingu, w tym liczby miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnościami,
 - informacje dotyczące dostępności budynku (miejsca), w którym ma odbyć się wydarzenie.

- W przypadku kontroli/wizytacji spotkań otwartych, na które nie ma wymogu wcześniejszego zgłoszenia, np. spotkanie promocyjne lub piknik dla lokalnej społeczności, należy zwrócić uwagę **na możliwość swobodnego udziału w przedsięwzięciu każdej osoby**. Dotyczy to sprawdzenia aspektów, czy:
 - ✓ miejsce realizacji wydarzenia jest zorganizowane w sposób zapewniający minimalne wymagania dostępności przestrzeni (odpowiednio szerokie alejki, wejścia, podjazdy, inne elementy ułatwiające sprawną komunikację),
 - ✓ personel w sposób aktywny oferuje pomoc dla osób ze szczególnymi potrzebami,
 - ✓ na terenie wydarzenia znajdują się dostępne toalety,
 - ✓ w miejscu wejścia na wydarzenie oraz na jego terenie znajduje się personel odpowiedzialny za bezpieczeństwo wydarzenia i obsługę uczestników,
 - ✓ zapewniona jest możliwość wejścia i uczestniczenia z psem asystującym,
 - ✓ zapewnione jest wsparcie asystenta,
 - ✓ Zapewniona jest pętla indukcyjna i usługa tłumacza polskiego języka migowego (lub ewentualnie usługa video-tłumacza).

IV. Kontrola projektów grantowych

- Zgodnie z art. 41 ust. 8 pkt 7 ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 beneficjent projektu grantowego odpowiada za kontrolę realizacji zadań przez grantobiorców.
- Wymogi dostępności dla nowych produktów odnoszą się w analogiczny sposób do regulaminów naborów opracowywanych w ramach projektów grantowych, w których beneficjent przekazuje grantobiorcy środki na wypracowanie określonych rozwiązań w obszarze dostępności.
- Zatwierdzając procedury projektu grantowego (zgodnie z art. 36 ust. 10 ww. ustawy) Instytucja Pośrednicząca powinna potwierdzić, że zarówno procedury, jak i wzór umowy o powierzenie grantu precyzyjnie określają minimalne standardy dostępności, do przyjęcia których będzie zobowiązany grantobiorca.
- W związku z powyższym w toku kontroli na miejscu Zespół kontrolujący powinien sprawdzić prawidłowość wywiązywania się przez beneficjenta z obowiązków kontrolnych w obszarze dostępności realizowanych u grantobiorców.
- Zespół kontrolujący powinien dokonać sprawdzenia, czy:
 - ✓ beneficjent monitoruje realizację projektów grantowych pod kątem spełnienia wymogów dostępności, zgodnie z zakresem projektu grantowego,
 - ✓ przeprowadza kontrole na miejscu również w obszarze dostępności,
 - ✓ kontrolerzy stosują odpowiednie narzędzia do kontroli, w szczególności: listę sprawdzającą do kontroli,
 - ✓ wynik kontroli jest prawidłowo udokumentowany,

- ✓ sformułowano wnioski i zalecenia pokontrolne,
- ✓ beneficjent weryfikuje sposób wdrożenia zaleceń pokontrolnych z prowadzonych przez siebie kontroli.
- Powyższe zapisy nie wykluczają możliwości przeprowadzenia kontroli u grantobiorcy przez IP, np. gdy beneficjent nie udokumentuje należycie wyników kontroli u grantobiorcy.
- W zależności od zakresu projektu IP może planować wizyty monitoringowe również w miejscu realizacji grantu.

V. Konsekwencje niespełnienia wymogów dostępności

- Niespełnienie wymogów dostępności projektu powinno skutkować wydaniem ustalenia i adekwatnego zalecenia w celu zmiany niekorzystnego stanu faktycznego.
- W przypadku stwierdzenia niezgodności produktu projektu z regułami dostępności należy w pierwszej kolejności dążyć (o ile jest to możliwe) do uzyskania stanu pożądanego, poprzez zobowiązanie beneficjenta do wdrożenia odpowiednich zmian/modyfikacji produktu.
- Ewentualny koszt dokonania niezbędnej modyfikacji produktu, która jest efektem zaniedbania beneficjenta, beneficjent powinien sfinansować ze środków własnych.
- W przypadku pozostałych projektów skierowanych do osób, w których nie jest możliwe wdrożenie zasad projektowania uniwersalnego, a w których występują problemy z zapewnieniem dostępności, w zaleceniach pokontrolnych należy wskazać konkretne działania do wykonania w ramach mechanizmu racjonalnych usprawnień.
- W przypadku **naruszeń Standardów dostępności przez beneficjenta** Instytucja Pośrednicząca może zastosować **sankcje** wskazane w Taryfikatorze korekt kosztów pośrednich za naruszenia postanowień umowy w zakresie zarządzania projektem, stanowiącym załącznik do umowy o dofinansowanie.
- Nałożenie korekty na koszty pośrednie **nie wyklucza nałożenia korekty na koszty bezpośrednie** w przypadku braku możliwości zapewnienia odpowiednich funkcjonalności produktów projektu i/lub uchylania się beneficjenta od realizacji działań zaradczych.
- Wysokość korekty jest ustalana indywidualnie przez IP, proporcjonalnie do stwierdzonego naruszenia.

Załącznik 1 Przykładowe elementy dostępności w projektach

Załącznik 2 Przykładowe pytania w ankiecie do wizyty monitoringowej

1. Czy posiada Pan/Pani szczególne potrzeby, które powinny być uwzględnione w trakcie szkolenia/stażu?
TAK / NIE (niepotrzebne skreślić)
2. Jakich Pana/Pani potrzeby wymagają uwzględnienia w projekcie:
 - udogodnienia związane z przemieszczaniem się po budynku
 - udogodnienia w zakresie korzystania z sali szkoleniowej/innych pomieszczeń
 - zapewnienie asystenta
 - zapewnienie tłumacza języka migowego
 - audio-deskrypcja
 - inne – jakie?

Proszę wskazać potrzeby:

.....

3. Czy na etapie udziału w projekcie Beneficjent kontaktował się z Panem/Panią w celu ustalenia szczególnych potrzeb? (niepotrzebne skreślić)
TAK / NIE (niepotrzebne skreślić)
4. Czy miejsce i sposób realizacji szkolenia/stażu zostało dostosowane do Pana/Pani potrzeb? (niepotrzebne skreślić)
TAK / NIE (niepotrzebne skreślić)
5. Proszę wpisać inne uwagi dot. spełnienia Pana/Pani potrzeb w projekcie:
 - Czego nie zapewniono?
 - Co wymaga poprawy?

Pana/Pani uwagi:

.....
.....

Załącznik 3a Lista projektów niekonkurencyjnych FERS realizowanych w ramach Programu Dostępność Plus¹³

Numer projektu	Tytuł projektu	Beneficjent Nazwa	Data podpisania umowy
FERS.03.03-IZ.00-0001/23	Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury	Narodowe Centrum Kultury	2023-09-29
FERS.03.03-IZ.00-0002/23	DOSTĘPNOŚĆ_PL	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej	2023-10-25
FERS.01.06-IP.05-0002/23	Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży	Instytut Badań Edukacyjnych	2023-12-08
FERS.03.07-IP.07-0001/23	Dostępność Plus dla AOS	Ministerstwo Zdrowia	2023-12-08
FERS.01.06-IP.05-0001/23	Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznych	Ministerstwo Edukacji Narodowej	2023-12-12
FERS.03.06-IP.01-0001/23	Dostępność Plus - Europejskie pożyczki dla przedsiębiorców	Bank Gospodarstwa Krajowego	2024-01-09
FERS.03.03-IZ.00-0003/23	Dostępny samorząd 2.0.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2024-01-31
FERS.05.01-IZ.00-0003/23	Inkubator Innowacji Społecznych Wielkich Jutra Dostępność +	DGA S.A.	2024-02-08
FERS.01.06-IP.05-0003/23	Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą	Ośrodek Rozwoju Edukacji	2024-03-28
FERS.03.02-IP.03-0001/23	Sieć dostępności cyfrowej - wsparcie systemowego wdrażania dostępności cyfrowej w podmiotach publicznych	Ministerstwo Cyfryzacji	2024-05-13
FERS.04.13-IP.06-0019/23	EStakada – synchronizacja ekonomii społecznej na poziomie kraju	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej - Departament Ekonomii Społecznej	2024-05-15

¹³ Lista projektów wg stanu na dzień opracowania dokumentu.

Numer projektu	Tytuł projektu	Beneficjent Nazwa	Data podpisania umowy
FERS.03.02-IP.03-0001/24	Systemowe kształcenie specjalistów i specjalistek ds. dostępności cyfrowej	Ministerstwo Cyfryzacji	2024-05-17
FERS.03.03-IZ.00-0001/24	Zapewnienie jednolitych standardów oraz systemu szkolenia pracowników sektora kolejowego w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami oraz osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie przemieszczania i komunikowania się.	Urząd Transportu Kolejowego	2024-09-17
FERS.03.02-IP.03-0002/24	AI DC - sztuczna inteligencja wspierająca dostępność cyfrową	Ministerstwo Cyfryzacji	2024-10-09
FERS.01.01-IP.02-0001/24	Urlop od opieki. Model turystyki wytchnieniowej	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	Umowa nie została jeszcze zawarta
FERS.03.05-IP.06-0001/24	Centrum Komunikacji dla Osób z Niepełnosprawnościami	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych	Umowa nie została jeszcze zawarta

Załącznik 3b Lista konkursów FERS realizowanych w ramach Programu Dostępność Plus¹⁴

Numer naboru	Nazwa Naboru	Nazwa IP ogłaszającej
FERS.01.03-IP.09-001/24	Dostępność szansą na rozwój 3	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
FERS.03.01-IP.08-001/23	Dostępność podmiotów szkolnictwa wyższego w programie Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
FERS.03.01-IP.08-001/24	Uczelnie coraz bardziej dostępne	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

¹⁴ Lista naborów wg stanu na dzień opracowania dokumentu.

Numer naboru	Nazwa Naboru	Nazwa IP ogłaszającej
FERS.04.07-IP.04-001/24	Wsparcie potencjału NGO do prowadzenia działań służących zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami lub włączeniu społecznemu	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
FERS.01.03-IP.09-003/24	Dostępność Dyrektywa EAA	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości